

Eesti Haridusfoorum
Tallinna Teeninduskoolis 31.01.2014
Märkmed aruteludest

Laudkonnas osalesid

Mari-Epp Täht, Haapsalu haridusjuht
Tarmo Valgepea, Mäetaguse Põhikooli direktor
Marika Ivandi, Meistrite Kooli koolitaja-konsultant, põhiliselt üldhariduskoolid, lasteaiad, huvikoolid, kohalikud omavalitsused eesmärgiga kaasata arenguprotsessi kõik huvitatud osapooled
Ene Savi, Tarvastu Gümnaasiumi direktor
Reet Linnas, Tallinna Tehnikaülikooli Avatud Ülikooli koordinaator, Keila Kooli ja Kiili Kooli arenduskavade väljatöötamisel osaleja
Enn Siimer, Kildu Põhikooli juht
Aivi Lust, Jäneda Põhikooli direktor, juhib Lehtse põhikooli, mille mõlema juures ka lasteaiad

Rühmatöö: Mis on kodulähedane ja armas põhikool

Laudkond leidis, et teemale erinevad lähenemised: õpilase, õpetaja, lapsevanema, omavalitsuse, riigi seisukohalt.

Konsensust kõigi osapoolte vahel raske, kui mitte võimatu leida. Meie lähtume sellest, kelle jaoks kool on, see on lapse seisukohast.

Kodulähedus: kas jalgsi kättesaadavus on on kriteerium? Pigem laiemalt: kättesaadav organiseeritud transpordiga. Valdav siiski arvamus, et mida lähemal, seda parem. Oluline on kodulähedusest rääkides märksõna „optimaalne“.

Väikekoolist suuremasse tulevad lapsed: Väikekoolist suuremasse kooli tulevad lapsed hindavad võimalust suhelda omaealiste sõpradega, mida neil väikekoolis jäi väheks. Sotsiaalselt tasakaalus sotsiaalne keskkond on oluline.

Koolimaja: ei ole esmatähtis, aga väga oluline. Ilus, inspireeriv keskkond kutsub esile huvi, motiveerib õppima. Keskkond innovaatiline ja modernne.

Vaatame lapse seisukohast:

- laps tahab olla mängu olukorras, ootab mugavat ja pingevaba keskkonda.
- Praegune õppe ülesehitus ei soodusta seda (nt reglementeeritud tunni pikkus).
- huvi tekitamine lapses ja hariduse andmine.

Lapsed peaksid ise otsustama rohkem. Toimivad näited: (1) tunnikellast loobumine, lapsed ise teavad, millal tundi tulla või millal tund lõpeb, (2) kõik huvitused korraldavad lapsed ise, huvijuht sekkub minimaalselt.

Oluline on uuendusliku tehnoloogia tuleb kiire kaasamine õppeprotsessi, praegu lapsed tehnoloogia saavutusi kasutavad rohkem tähenduseta säutsumiseks jms jaoks. Lapse sünnipärast huvi uuenduste vastu saab ja tuleb ära kasutada, samas ka praktiliste oskuste arendamise ja võimaluste näitamise kaudu huvi juurde tekitada.

Näide Läänemaalt õpilaste arutelult, mida õpilased tahaksid eelkõige muuta: (1) õpetaja võiks naeratada ja suhelda, (2) õpitava praktilisus, seotus eluga väga oluline.

Protsessi juhtimisele orienteeritud õpetamine ja hindamine: tehakse selgeks protsessi eesmärk ja selgitatakse tee eesmärgini, sellega võimalus selgitada ja välja tuua seosed eluga.

Õpetaja kinni õppevaras, õpikud, töövihikud võiksid olla ainult abistavad materjalid.

Tulemuslikumad on õpilaste endi koostatud õpimapid.

Arutel teemal, et tasemetööde ja eksamite sooritamine ei saa olla eesmärgiks omaette. Tasemetöö on välishindamise vahend, seda ei saa seada eesmärgiks. Õpetajate hirm tasemetööde, lõpueksamite ees. Õpetajad enda eesmärk: kipub olema, et tööd hinnatakse eksamitulemuste järgi. Suhtumise muutmine õpetaja töö tulemuslikkuse hindamisel tuleb võtta ette terve kooliga või isegi linnaga. Õpetajal üksi ei õnnestu.

Väikses kogukonnas sotsialiseerumine klassides: väikestes klassides raske, sest klassis ei ole „kogu läbilõiget“ sootsiumist. Liidriks võivad kujuneda nõrgemad ja protsessid, mida klassis juhivad õpilased, on häiritud.

Samas suurkoolidel omad hädad. Ei ole õige rääkida konkreetsetest suuruse numbritest, lähtude tuleb optimaalsusest erinevate olukordade jaoks, oluline on lahenduste paindlikkus. Seega: kooli ja klassi suurus peab olema optimaalne lapse arengu jaoks, mitte lähtuda jäikadest numbritest. Kõike saab teha, vaja on usaldust ja vastutuse võtmist, kompetentsust. Jagu saada hirmudest, hirmud tegelikult juba tagajärg.

Vallavalitsutes haridusalane kompetentsus nõrk, aga teevad koolipidajana kooli jaoks olulisi otsuseid. Kogukonna suurus annab eelduse kõrgemaks kompetentsuseks juhtimise osas (nt professionaalide palkamine).

Kodukoha areng sõltub tugevalt, sellest kuidas panustatakse noorte arenemisvõimalustesse. Vaidlus: väikesed kohad surevad nagnii välja vs see ei ole paratamatus.

Rühmatöö: Millised on olulised muudatused kujundamiseks üle Eesti kodulähedasi põhikooli

- Usaldus kooli kui institutsiooni vastu kõikide osapoolte poolt (lapsed, vanemad, omavalitsus, riik);
- Muutused õpetajate hoiakutes;
- Laps tuleb kooli selleks, et kõigepealt ennast tundma õppida. Õpetaja peab kujundama selleks keskkonna;
- Õpetaja peab olema enesekindel, õpetajale vaja selleks tingimused. Õpetaja eneseusu hoidmine oluline.

Kas kaugus kodust on ikka küsimus. Oleneb transpordi korraldusest, finantseerimisest kuni takso tellimiseni, kui see tõhus lahendus. Kohalike omavalitsused peavad olema võimekad, proportsioon riigi kohustustega paigas.

Kooli juhtimisel tuleb lähtuda *kooli põhikirjast ja seadustest.*

Arutelu: koolipidajad erinevad, Tallinn, Haapsalu, ühe kooliga vald on erinevate juhtimismudelitega. Omavalitsused peavad usaldama kooli, kinni pidama kokkulepitud reeglitest.

Koolis „vastasseis“ *paljude osapoolte ootustes.* Teha kindlaks, millised need ootused on. Haridus on valmisolek muutusteks (Vooglaid), seda peab kool lapses arendama. Selgeks tegema peab (kaardistama) osapoolte ootused.

Koolide juhtimine on politiseeritud kohaliku omavalitsuse tasemelt kuni riikliku hariduspoliitikani. *Haridus peaks olema poliitikaülene kokkulepe.* Millal meie poliitikud reaalselt saavutavad poliitikaülese kokkuleppe? Usaldus kooli vastu sõltub sellest, kui täpselt on sõnastatud reeglid, kui püsivad kokkulepped on ja kuidas nendest kinni peetakse.

Poliitikaülene kokkulepe on ülioluline, kuid teed sinna keerulised. Oht, et arutelu asemel tekib konflikt või vastasseis? Üks võimalus tekitada rahvaalgatus. Ootused ja võimalused selgeks teha,

kompetentsed spetsialistid viivad ootused võimalustega kokku. Oluline on leida algatajad, juhtgrupp, kes suudab muutusi teha. Kust juhtgrupp võtta? Tuleb, kui aeg, küps?

Näide Haapsalust: lasteaedades koolivalmiduse kaardi koostamine. Iga-aastaselt räägitakse üle lasteaedades ja koolides. Ongi ootuste kaardistamine. Edukalt töötanud 3 aastat. Tagab selle, et erinevatel etappidel lapse hariduses on olemas kokkulepped.

Märkmed paneelist „Kodulähedane põhikool – linnas, maal, era või avalik“

Rahastamise jutt: rahastamise skeemides selgusele tuleb riigi ja Tallinna linna jätkuv vastasseis. Pole siiani selgust, milline on riigi rahastus sellel aastal. Idee moodustada maakoolide ühendus. Mõtte moodustada vallas üks põhikool ja teistesse jätta õpikohad? Juhime keskelt, väiksemate kohtade huvid jäävad tahaplaanile.

Väikeste koolide miinused on (1) kallid pidada; (2) liitklassides mure normaalse sotsiaalse kooslusega; (3) kogu elu sõltub transpordist; (4) õpetajatel väiksed koormused. Omavalitsused erineva pindalaga ja asustusetihedusega. Olukorrad erinevad.

Tänase hariduse finantseerimise mudelit nimetatakse neljakuu mudeliks. Arvutatakse klassi täituvusi. Haridustoetuse sisse kuuluvad õpikud, toitlustamine, õpilaskodu jms. Plaan viia tagasi koefitsiendi põhiseks, mis arvestab paikkonna eripära. Harku valla näide, et sünnib 6 algkooli ja jääb üks keskkool. Linnade liiduga koostöö: iga maakond saab vähemalt ühe riigigümnaasiumi, võib olla mitu. Maakondadel ise võimalus ettepanekud teha. Saab ka vald taotlema mitut riigigümnaasiumi (nt Viimsi).

Lapse seisukohalt vaadates: kahes vallas läheb kooli rohkem lapsi kui ülejäänutes kokku. Suurtes koolides nendes kahes omavalitsuses 40-sed klassid, kellest 5 erivajadusega ja õpetaja saab sama palka.

Miks ei ole lasteaiad haridustoetuse komponentide sees? Koolieelne kasvatus on omavalitsuse kohustus. Riik maksab kohustusliku hariduse komponendid. Võib-olla on mõistlik tuua kohustusliku hariduse iga allapoole, et leevendada kohalike omavalitsuste koormust?

Arutelu: erinevad kohustused linna- ja maalastel. Linnalapsed võtavad osa kodusest majapidamisest tunduvalt vähem. Isikuomaduste väljaarendamine tõhusam väiksemates koolides kui suurtes?

Individuaalne õpe oleks kõige tõhusam, aga paraku ülikallis :) Paratamatult tuleb lapsed klassidesse liita.

Teadlased teinud uurimuse: koolikorralduslik pool (kui suur kool, klass jms) ei mõjuta lapse õpitulemusi, mõjutab täiskasvanu tähelepanu hulk õpilasele, nt suures klassis mitu õpetajat. Olme hakkab mõjutama üsna drastilisest ja viimasest piirist (nt tualett väljas kaugel ja külm).

Huvitav kool, armas kool – jutt kipub minema mööda koolitunnist, mis vundament. Aruteludest jääb kõrvale teema „huvitav tund“. Kommunikatsioon halb, ei teata teiste koolide häid algatusi. PISA uuringus tõlke probleeme „do you like your school“ tõlgitud, kas sa „armastad“ oma kooli, mis võib vastuseid mõjutada nõrgemale poole. Eesti õpetajad on maailmas üpris tuntud ja kohapeal ei teata. Oma kooli õpetajadki ei tea, mida kolleeg teeb. Huvitavaid tunde ikka on, huvitavate tundide salvestuste kogu leiab poolehoidu.

Ei saa eeldada, et alaealine töötab täisintensiivsusega 9-11 tundi päevas. Kas on üldse vaja jagada koolipäeva tundideks?

Kas kool peabki üldse huvitav olema? Jääb äkki pigem kõrgkooli teemaks? Õpetajat ja aine huvitavust hindavad õpilased tagantjärele.

Vajadus võimaluse järele, et koolid vahetavad õpetajaid kokkulepitud ajaks. Planeerida tunniplaan aukudega, kus õpetaja saab vaatama minna kolleegi tundi.

Koolikella vajalikkuse arutelu: seisukohad erinevad. Piisab ajanäitajast lapse käes. Koolikella häält saab kasutada meeleolu tekitamiseks (jõulud, isamaaline viis veebruaris jms). Õpilast peaks sundima kella tundma.

Suur osa väljaspool tunde? Tunniplaani näide lapse päevikust: RÕK, kehaline kasvatus, RÕK, RÕK, muusika

Õpetajate koolitus, ettevõtjatega koostöö. Teha lepinguid ettevõtjatega soodsateks koolitusteks (nt Äripäeva koolitused) Ettevõtjate poolt ka huvi dialoogiks õpetajatega. haridusalaste

Kust me võtame, et kõik on halvasti? Selline sisendus võibki tulemusi mõjutada? Tegelikult ei olegi halvasti, aga paremini saab alati. Meedia jõud arvamuste ja seisukohtade kujundamisel suur.

Vahepealsed repliigid erinevatel hetkedel, ja muu

Välishindamise süsteem ümber teha. Välishindajad nt on pedagoogid, kes käivad ringi koolides ja annavad hinnangu. Väikese riigi võimalus on ebastandardne ja loominguline käitumine.

Keelekümbluse video. Keelekümblus kahte pidi venekeelsed lapsed eesti keelde ja ka teistpidi eestikeelsed lapsed vene keelde. Keeleõppeks kasutatakse igapäevaseid rutiinseid tegevusi, fraaside pidevat ja korduvat kasutamist. Oluline turvalise keskkonna olemasolu, selle tekitavad kindlad reeglid, laps teab, mis juhtuma hakkab.

Video Lääne-Virumaa meelteaiad erivajadustega lastele. Türi Toimetulekukooli direktor kiidab, nende lapsed tahavad ikka tagasi. Eriti meeldis neile tuulekellade osas. Mujal maailmas meelteaiad levinud.